

Николай Теллалов

Слънце за зимнина

– Ти какво помниш за баба си? – остро запита бай Манол.

Въпросът беше неочакван, макар че около тази тема се въртеше разговорът, толкова смутил младия мъж. Всъщност, по-точно бе монолог на бившия селски учител. Деян изсумтя.

– Какво помня... Помня, че ме дразнеха в училище, дето баба Вила уж била вещица...

– И?

Деян въздъхна.

– ...и че била копеле...

– Много добре си спомняш, значи – все така наежено каза старият. – Аз пък рекох, че си забравил как баба ти баеше и врачуваше на цялото село... дето сега едва в десет къщи хора живеят. Как береше билки за човек и за добиче...

Деян мрачно гледаше бурканите на терасата, прилежно строени в редици по девет. Бяха грижливо измити и ярко лъщяха на слънце. Единствената причина младият мъж още да не спори, бе жегата, с която беше напоен въздухът – какъв ти въздух, същинска супа! Августовският зной сякаш капеше от хасмата, увила изгубената сред голямата градина къщурка. Сенките от дърветата не даваха жадувана прохлада и само студената мътеница крепеше Деян и гасеше раздразнението му. Но накрая не издържа и прекъсна обясненията на стария:

– Слушай, тате! – енергично каза той на бай Манол. – Нищо не разбирам!... Не, не! – запротестира тутакси. – Не ми повтаряй всичките тези бабини деветини. Ако се опитваш да ми откажеш, направи го както трябва, не да ми разправяш приказки... Ха! Направо не мога да повярвам на ушите си! Какво ти става?

– Сине бре... – поде старият, но Деян продължи, припряно оставяйки стомната на масата, като от брадичката му покапаха бели перлички от непрегълтната мътеница:

– Казах ти вече ясно и точно – имам пари. Ще работим заедно с немска фирма и заплатата ми става европейска, не те лъжа, та да не се тревожиш!

– Да, ама Юлето наесен е ученичка – възрази бай Манол, – а есента ей я къде е! Диди не може да почне работа докато Гошко не го вземат в детска градина...

– Радвам се, че спомена за училището – рече Деян, – хубаво се сети. Ха сега се сети, ако обичаш, че и самият ти си даскал, и то по математика и физика, затова престани да ми говориш... за магии!

Бай Манол примижа. Почваше наистина да се засяга.

– В състояние съм да издържам семейството си, а даже се появи възможност и на теб да помогна – не спираше Деян, като бършеше потното си чело. – Трябва ти нова печка, дърва, въглища... Хайде да не слушам пак, че пенсийката ти била достатъчна!

– Че не стига, не стига – навъсен се съгласи старият, – но не ти ща парите. Нали тъкмо ти обяснявах как мога да мина без кюмбета и кюмури... Грешни пари, сине, за нищо ще се лишаваш, пък аз...

– Не се лишавам! – изръмжа младият мъж и отново посегна към мътеницата.

– Добре де... – сухо отрони бай Манол.

Умълчаха се.

Деян въздъхна пак и бръкна най-сетне в джоба, където държеше плика с приготвената сума, която трябваше да отърве баща му от студуване през зимата. Сложи парите на дървения плот, по който пълзеше замаяна от жегата пчела. Дъските почти пареха. И то на сянка!

Каза меко:

– И аз си мисля колко топло се хаби в момента, след два месеца може да ни се досвиди за горещото, обаче това са си природни закони, на теб ли трябва да го казвам...

– Трябва да знаеш, не с лошо й викаха копеле – заяви внезапно старецът. – Щото може и това да си забравил. Копеле, да... ама самодивско. Помниш ли как излекува стрина ти, а? Дипломираните доктори я бяха почти уморили с химиотерапия! И това ли са магии, сине?

Синът косо погледна баща си. Напомнянето за старата семейна легенда, че майката на бай Манол е била родена от митично същество, прелъстено от един левент юнак, който толкова обичал да кръшка, че самодивата накрая просто подхвърлила детето си и изчезнала обратно в гората, съвсем развали настроението на Деян. Какво имаше общо тази красива приказка с необходимостта да се подготвя човек за зимата?!

Начумерено се озърна към бурканите.

– Това със стрина Ани беше съвсем друго нещо... – опита се да каже.

– Не е! И праядо ти, Господ да му прости какви ги е вършил, ама освен женкар беше и много храбър човек, все се буташе там, където никой не смее. А след раждането на баба ти стана смел до безумие. Защото нито шик, нито куршум го ловеше. Та той касапницата на Добро поле отърва без драскотина, жив остана от цялата рота! И почина от удар, чак когато заряза самодивата и рече да се жени за една офицерска вдовица от София... то това вече й дойде нагорно и тя си избяга обратно в

гората, а от него сне заклинанието си, дето го пазеше...

Деян се намръщи.

А бай Манол обидено сви устни, когато синът в отговор му заяви, че е време да тръгва:

– Вдругиден сутрин летя за Германия – обясни сухо, – а още не съм си стягал багажа, татко. Сигурно ще се върна поне две седмици преди Коледа и оттогава, да чукна на дърво, край на всякакви парични затруднения – и мои, и твои. И... добре де, на баба Вила маг... въъ... номерата, ти пак си ги прилагай, но моля те, вземи това...

Старецът мълча цяла минута, след което кимна унило, но не посегна към плика.

Все пак стана да го изпрати до портата и от това неприятната студенина в гърдите на Деян омекна, престана да го стърже с остри ледени ръбове.

„Опелът“ приличаше на пържолник и всъщност спокойно можеше да се изчака няколко часа да се поразхлади, но Деян се страхуваше, че дори да продължат да говорят за друго, налудничавата тема пак ще изплува и те двамата ще се скарат.

Бай Манол помахаше с ръка подир колата, младият мъж късо библична с клаксона за довиждане, но наистина беше му олекнало едва-едва.

„Дявол да го вземе – помисли си Деян с тъга, – ето това е тя, старостта... Вдетиняване. Слънце за зимнина щял да затваря! Ех, тате, тате...“

„Опелът“ изръмжа по черния път, вдигайки прах край уморената пожълтяваща зеленина на запустелите дворове, и се насочи към шосето.

* * *

Разбира се, след почти тримесечно отсъствие от къщи, Деян не се сети веднага за баща си. Първо се наигра до насита с децата, изслуша хвалбите на Юлето за успехите ѝ в училището, чу жалбите на Гошко, че кака не му давала да пипа читанката... все приятни часове.

А щом с Дилияна приспаха хлапетата, настъпиха още по-приятни.

Чак призори той попита Диди, щастливо задрямваща в прегръдката му, как е бай Манол.

Това, което чу, помете сладката умора, прогони съня и го изстреля към паркинга пред кооперацията. Дообличаше се по стълбището. Единственото нещо, за което се поздравя наум, докато се измъкваше от засипания със сняг град, беше, че не се сопна на Дилияна, не я нагруби, не я упрекна. Просто не му остана време за това.

Придвижваше се по-бавно от желаното. Ако по улиците и булевардите се правеха някакви опити за почистване и шосето също носеше следи от скорошно минаване на снегорини, то отбивката за селото представляваше същинска трагедия. Или зимен рай. Дълбоките преспи накрая надвиха конските сили на двигателя и Деян заряза автомобила на около два километра от селото. Хукна, затъвайки, направо през полето, където снегът беше станал корав под сплъстяващия го вятър.

Селцето представляваше най-живописната бяло-черно-синя гледка, сякаш видяна през очите на дете. Даже немските коледни картички бяха жалки пред искрящите дори под млечно-сивото облачно небе преспи и скреж, украсили дървета, стобори и къщи. Над много малко от покривите се виеше дим.

Деян не обръщаше внимание на вледенената си разрошена коса и хапещия го за ръцете студ. Тичаше разгърден, като оставяше подире си шлейф от тънка пара, но в разгорещеното му тяло се беше свила мразовита топка.

Завой, още един... и още. Джафна куче, но не се измъкна от колибката си, а даже се стъписа от префучалия край оградата човек...

„Боже, татко! Защо изпрати обратно парите?! Дидо, Дидо, с кой акъл ги взе бе, скъпа?! Как ли се оправя сега?! Сигурно е съборил плевнята, дано се е сетил... да я е прежалил – все нещо да гори в пустата пернишка печка, спукана на много места!... Тате, татееей!...“

Ето я къщата!

Деян спря и подпря длани на коленете си. Едва си поемаше дъх, на издишване дробовете му изригваха гъста пара, болеше го под ребрата, в сгънатия уж за почивка кръст се забиха бодлите на болката, краката виеха от умора. Вдигна глава.

Едновременно му направиха впечатление две неща.

Дворът и мястото пред портата бяха разчистени от снега, пътечките посипани с пясък.

И над комина нямаше пушек.

Деян гълташе режещия въздух на корави буци, усещайки крайниците си тежки, главата пламнала, а сърцето – ледено. Раздвижи се и тромаво се затича, на подскоци преодолявайки последните метри до бащината къща...

Единствената голяма стая в нея – вратите към двете тесни спални бяха отворени широко – беше изпълнена с весела лятна светлина. Беше топло, толкова топло, че бай Манол седеше на масата по тениска и, мърдайки устни, четеше английско научно-популярно списание, като си

водеше записки с тънко подострен молив и постоянно надничаше в дебел речник.

Вдигна бялата си глава към нахълталия и сега замръзнал с отворена уста на прага Деян, погледна го над очилата:

– Я! Добре дошъл, сине. Няма ли да влезеш де? Ако не затвориш вратата, в двора ще почне пролет, и за да не замръзнат дръвчетата, ще трябва да си изхабя зимнината... Деянчо!

– А...?

– Вратата.

– А, верно бе... – младият мъж не можеше да откъсне взор от източника на светлината и топлината.

Беше обикновен буркан, който стоеше на перваза. От вътрешността му (но и сякаш ОТВЪН!) в къщата проникваха лъчите на августовското знойно слънце, обаче съвсем леко открехнатата капачка не им даваше да върнат тежката жегата на лятото в пълната му сила.

– Сядай – разпореди се бай Манол. – Аз тук чета някои неща, та да подкрепя рецептите на баба ти със съвременни изчисления... Хич не е просто... Искаш ли баница? Искаш, искаш, само болен се пита – старецът стана и се запъти към ъгъла на стаята, който представляваше кухня.

Деян рухна на стола, усещайки пулса си в ушите. Забеляза няколко лъскави тома по висша математика на руски, немски и английски, но очите му отново като омагьосани се отклониха към буркана. В него трепкаше златисто сияние, което извираше като ветрило из помещението. Топлината даже беше разтопила обикновено заледяващите се стъкла на прозорците.

Бай Манол мълчаливо сервираше върху свободния край на масата. Изглеждаше дяволито-доволен от обещания поглед на сина си.

Чак след като послушно се нахрани, Деян се поуспокои и вече със съвсем делничен глас се осведоми:

– Значи, стана? Слънце в буркан. Лято за зимнина.

– Ами да – скромно отвърна старецът. – Пък ти не вярваше. Трябваше май да те кръстя Тома... Сине, сине! – и той топло потупа Деян по рамото.

Седяха и приказваха за баба Вила – по-точно бай Манол говореше, а Деян внимателно слушаше, но колкото и да бе съсредоточен външно, съзнанието му се отплесваше, мислите подскачаха, ала някак далеч от него...

– ...Аз и за „Опепа“ ти помислих, ама на – късно се сетих! – споделяше постиженията си бай Манол. – Край стопанските конюшни доста

сила беше останало, даже след десет години, откак разтуриха обора... Тъй че ще караш до пролетта и с бензин, мойто момче, такива ми ти работи... А буркани съм заделил за вас, ще ви е топло и светло, направо си спирай парното, спестете с Диди за децата, за вас си – млади сте още, живейте, правете хубави неща... Та баба ти Вила беше интелигентна жена, нека и самоука. И ако искаш да знаеш, правеше проучвания, занимаваше се с изследователска работа в своята област. Обиколила беше всички манастири в България! Какви ли не стари книги беше гледала и чела! И всичките си резултати тя събра в тази тетрадка, която аз като бях на твоите години я тикнах на тавана да обира прах и да я гризат мишките. А тук има много ценни неща! – бай Манол сложи кокалеста жилава длан върху твърдите кафяви корици на разпадащото се пожълтяло нещо, което някога може и да е било тетрадка. – Много съм... грешен, че не обърнах внимание върху тези „бабини деветини“ по-рано.

Внезапно в стаята притъмня, Деян се стресна, но бай Манол само се тюхна с примирена досада:

– Еийй, да му се не видяло и недоглеждане!... Пак облак е влязъл в пустия му буркан...

След минути в стаята отново засия.

* * *

Опелът се движеше безшумно, но воланът под дланите на Деян леко потръпваше като юзда. Тубата с насъбраната буйна конска сила бе затъкната под капака на двигателя, който сега не работеше.

До слуха на младия мъж достигаше едва-едва чуто цвилене – радостно и волно, в купето миришеше на жива плът, каросерията на автомобила потръпваше като мускули под копринена, гледана кожа.

„Да не забравя да я избърша, след като я паркирам“ – разсеяно си помисли Деян и затананика някаква забравена песничка от детството си.

Усмивката не слизаше от лицето му, очите блестяха от благодарност към бай Манол и баба Вила, от която нямаха и една снимка дори, само спомен.

Ала наред със спомена на задната седалка потракваше и позвънкваше пълна мрежа буркани с лятно слънце в тях, все едно най-обикновена зимнина, туршия от село.

Бабини деветини, а?...

София, 02.06.2002 г. 11:42

КРАЙ

© 2002 Николай Теллалов

Източник: <http://drakonche.zavinagi.org/>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3129>]